

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΕΡΙ ΠΕΝΤΑΛΦΑΣ *

Ἀξιότιμε φίλε,

Δὲν γνωρίζω κατὰ τίνα τρόπον νὰ δικαιολογηθῶ πρὸς ὑμᾶς διὰ τὴν τόσον μακρὰν σιωπὴν μου, καὶ αἰσθάνομαι ὅτι ἔχω ἀνάγκην ὅλης τῆς φιλικῆς σας ἐπεικείας ὅπως μὴ παρεξηγήσητε αὐτήν.

Ὅτε ἔλαβον τὴν πρώτην ἐπιστολήν σας ἐπελήφθην τῆς συναγωγῆς τῆς ὁλης, περὶ τῆς χρήσεως παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ τοῦ πενταγράμμου. Ἀλλ' ἡ μεγάλη ἀφθονία τοῦ ὕλικου καθίστα ἀναγκαῖον πολὺν χρόνον, καὶ πάλιν ἐγίνωσκον ὅτι καίτοι κατὰ τὸ πλεῖστον εἶχον συνειλεγμένον τὸ ὕλικόν τοῦτο, ἡ συναγωγή δὲν θὰ ἦτο πλήρης. Ἀληθῶς δὲ τὸ σύμβολον τοῦτο ἀπὸ τῶν παλαιωτάτων χρόνων γνωστὸν καὶ σύνηθες εἰς τὰς ἐπιγράσεις, τὰ περίεπτα καὶ πάσας ἐν γένει τὰς ἐγγράφους μαγικὰς πράξεις, εἶναι ἐγκατεσπαρμένον ἀφθόνως εἰς τοσαῦτα παντοειδῆ καὶ διάφορα ἀλλήλων χειρογράφα, ὥστε πλήρης καὶ συστηματικὴ συναγωγή τῆς ὁλης ἦτο δυσχεροτάτη, καὶ αὕτη δὲ ἡ μεθοδικὴ κατὰ τάξιν αὐτῆς ἀπῆλθε νέας ἐκάστοτε ἐρεῦνας καὶ μελέτας. Διὰ τοῦτο ἠναγκάσθην νὰ διακόψω τὸ ἀρξάμενον ἔργον, διαζόμενος ἐξ ἄλλων ἀσχολιῶν, ἡ δὲ ἐπελθοῦσα οὕτω ἀναβολή, βραδύνασα τὴν ἐκτέλεσιν φιλικῆς ὑποχρεώσεως, μὲ καθίστα ἀτολμότερον, διότι ὅσον μείζων ἦτο ἡ βραδύτης, τοσοῦτο μείζονες εὐλόγως θὰ ἦσαν καὶ αἱ ἀξιώσεις περὶ ἐξαντλήσεως τοῦ θέματος.

Καὶ σήμερον ἀκόμη εὐρίσκομαι εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν μὴ ἔχων νὰ προσάγω ὑμῖν ἀκριθεῖς μελέτην περὶ τοῦ ζητουμένου. Ἀλλ' ὅπως μὴ παραταθῇ ἐπὶ πλέον ἡ ἀναβολή, περιορίζομαι νὰ σᾶς ἀναφέρω ὀλίγα μόνον παραδείγματα, ἐπιφυλασσόμενος ἂν νομίζετε ἀναγκαῖον καὶ ἄλλα νὰ σᾶς ἀποστείλω, ὅταν θὰ μοῦ γράψητε.

Τὸ signum Salomonis, τὸ τῶν Ἑλλήνων πεντέγραμμον ἢ πεντάγραμμον ἢ πεντάλφα (ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἑλληνικῇ κατὰ θηλυκὸν γένος ἢ πεντάλφα) ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, ὡς ἐκ τοῦ Λουκιανοῦ μανθάνομεν, σύμβολον τῶν Πυθαγορείων, ὑπὸ τούτων ὑγίεια μεταξὺ τῶν ὁμοδόξων καλούμενον ¹⁾).

* [[Ἡ ἀνέκδοτος αὕτη ἐπιστολή, ἀποσταλεῖσα περὶ τὰ τέλη τοῦ 1908 πρὸς τὸν πορτογάλλον λόγιον José Leite de Vasconcellos, ὅστις εἶχε ζητήσῃ πληροφορίας περὶ τοῦ Signum Salomonis ἐν ἑλληνικοῖς χειρογράφοις, ἐκρίθη ὅτι ἔδει νὰ περιληφθῇ ἐν τοῖς «Χειρογραφικοῖς Συμμεικτοῖς» ὡς ἀποτελοῦσα συνοπτικὴν πραγματείαν περὶ τῆς πεντάλφας]].

1) Βλ. Λουκιαν. περὶ τοῦ ἐν τῇ προσαγορ. πταισματος ὁ καὶ Σχολ. αὐτ. Σχολ. Ἀριστοφ. Νεφ. 609. Πρὸς Lobeck, Aglaophamus σ. 1346.

Ἐν τοῖς μνημείοις τῆς ἑλληνικῆς τέχνης ἀπαντῶμεν τὸ πρῶτον, καθ' ὅσον ἐγὼ τοῦλάχιστον γινώσκω, τὸ πεντέγραμμον ἐν ἀγγειογραφίᾳ τοῦ Ἀριστονόφου ἢ Ἀριστονόθου, ἐν ἀγγείῳ εὑρεθέντι ἐν Caere καὶ ἔχοντι ἀπεικονισμένην ἐπὶ τῆς μιᾶς μὲν ὀψews τὴν τύφλωσιν τοῦ Πολυφήμου ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσεύς, ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας ναυμαχίαν· ἐπὶ τῆς παραστάσεως ταύτης, ἐν τῷ κενῷ χώρῳ μεταξὺ τῶν δύο νεῶν, ὡς παραπληρώματα εἶναι κεχαραγμένα δύο πεντεγράμματα ¹⁾. Εὐρίσκομεν δ' ἐπίσης τὸ αὐτὸ σύμβολον καὶ ἐν νομίσμασι γαλατικαῖς καὶ δὴ τῆς Μασσαλίας, τῶν Ἑλητῶν (Velia τῆς Λευκανίας), τῶν Πτολεμαίων, τῆς πόλεως Nocera ²⁾, τῆς ἐν Μυσίᾳ Πιτάνης ³⁾.

Παρὰ τῶν Ἑλλήνων παρέλαβον τὸ σύμβολον καὶ οἱ Γνωστικοί, ἀποδίδοντες μαγικὴν δύναμιν εἰς αὐτό ⁴⁾.

Τινὲς ἐξήνεγκον τὴν γνώμην ὅτι ἦτο γνωστὸν καὶ εἰς τοὺς Δρυῖδας ⁵⁾. Καὶ αὐτὸς ὁ Grimm ⁶⁾ παραδέχεται τοῦτο, λέγων ὅτι τὸ πεντέγραμμον ἦτο Πυθαγόρειον σύμβολον, ἀλλ' ἅμα καὶ δρυϊδικόν. Ἀλλ' ἄπορον μοὶ φαίνεται πῶς ὁ τελευταῖος ἐκδότης τῆς Γερμανικῆς μυθολογίας δὲν ἐπανώρθωσε τὴν πεπλανημένην ταύτην γνώμην, ἀφοῦ καὶ αὐτὸς ὁ Grimm ἐν τῷ λεξικῷ αὐτοῦ ⁷⁾ ἐξελέγχει ὡς ἐσφαλμένην τὴν κοινῶς παραδεδεγμένην ἐτυμολογίαν τοῦ drude ἀπὸ τοῦ druide. Φανερόν δ' ὅτι ἡ γνώμη αὕτη ἀφορμαῖται ἐκ παρετυμολογίας. Τὸ πεντέγραμμον ἐκ τῆς οὐσιότητος αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἐρνηθείους πόδας δαιμόνων τινῶν τῶν γερμανικῶν φύλων καλεῖται γερμανιστὶ alpfuss, alpkreuz καὶ drudenfuss ἢ drudenstein, τοῦτο δὲ τὸ τελευταῖον ὄνομα ὑπέθεσαν σφραγίζοντες πρὸς τοὺς Δρυῖδας. Περιττὸν δὲ ἀ σημειώσθαι, ὅτι γνωστὸν

1) Monumenti del Istituto τ. IX πίν. 4. Annali del Istit. 1869 σ. 157. Wiener Vorlegeblätter 1885 πίν. I, 8.

2) *Head Historia nummorum* τ. I σ. 136 τῆς ἑλληνικῆς μεταφράσεως Σβορώνου.

3) Αὐτ. τ. II σ. 67. Βλ. καὶ *Eckhel Doctr. num.* I, 63 *Rasche Lex. Nummorum* ἐν λ. Pentagon. Πρὸς προσέτι *Imhof-Blummer Monnaies grecques* σ. 258 (Πιτάνης· τύπος· ἀσπίς στρογγύλη μετὰ πεντάλφας). σ. 119 (σύμβολον εἰς νόμισμα ἀργυροῦν Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου). σ. 378, 36 (σύμβολον εἰς νόμισμα Ταρσοῦ). Ἀγ. Πιστολάκα Κατάλογος ἀρχαίων νομισμάτων, Ἀθ. 1868 σ. 58 ἀρ. 593 (Λευκάδος). *L. Müller Numismatique d' Alexandre le grand* ἀρ. 341. 357. 379 (ἐξάγωνα). 235 a (πεντάλφα). Ὁ αὐτὸς ἐν σ. 167 παρατηρεῖ τὰ ἑξῆς: «Le pentagone se trouve comme signe sur les monnaies de bronze au nom de Philippe qui appartient à la Grèce, sur les drachmes d' Alexandre... sur les monnaies de Lysimaque aux types d' Alexandre associé au même emblème et sur les monnaies de Lysimaque aux mêmes types. La présence du pentagone comme type accessoire sur les autonomes de Cypselé et de la Chersonèse renvoie aussi à cette partie de Thrace». Βλ. προσέτι Σβορώνου Νομίσμ. Πτολεμ. σ. σιθ' (σύμβολον). Σύμβολον πεντάγωνον ἐν χαρματίῳ Ἀθηνῶν: Σβορώνου ἐν Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1884 σ. 11. Ἑλητῶν: *Carelii Numm. Italiae veteris*, Lips. 1850 πίν. 138, 31.

4) *Görke Dactylioth.* I n. 121. II, 429.

5) *A. G. Lange Der Drudenfuss* ἐν *Vermischte Schriften* σ. 152—162.

6) *Deutsche Mythol.* ⁴ σ. 356 σημ. 4.

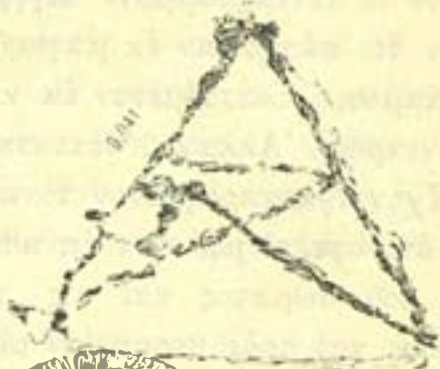
7) *Deutsches Wörterbuch* τ. II (1860) σ. 1453 λ. drude.

τατον, ὅτι ὡς οἱ ἄλλοι λαοὶ τῆς Εὐρώπης καὶ οἱ Γερμανοὶ πιστεύουσιν ὅτι τὸ σημεῖον τοῦτο ἔχει μαγικὴν δύναμιν ¹⁾).

Παρατηρήθη τὸ πεντέγραμμον καὶ ἐπὶ χριστιανικῶν ἐπιτυμβίων στηλῶν ²⁾· ὁμοίως καὶ ἐπὶ ἐδραϊκῆς ἐπιτυμβίου ἐπιγραφῆς τοῦ V' ἰσως αἰῶνος ³⁾).

Ἐν τῇ οἰκίᾳ, τῇ ἀποκαλυφθείσῃ πρό τινας ἐν Δήλῳ κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τῆς γαλλικῆς σχολῆς, ὅπου τὸ μωσαϊκὸν τοῦ Διονύσου, παρατήρησα εἰς τοῖ-
χον ἀριστερὰ τοῦ περιστύλου grafitto τοῦ συμβόλου, σχῆμα κανονικοῦ πεν-
ταγράμμου περίπου ἔχον. Δὲν δύναμαι δ' ὅμως νὰ βεβαιώσω ὅτι τὸ σύμβολον
τοῦτο ἐχαράχθη προτοῦ καλυφθῆναι τὴν οἰκίαν ὑπὸ τῆς ἐπιχώσεως, ἦτοι κατὰ τοὺς
ἀρχαίους χρόνους, διότι πλησίον ταύτης εὗρέθη ἀσβεστοκάμινος νεωτέρα.

Καὶ ἐν τῷ σημερινῷ χωρίῳ Γέροντα, ἐν τῷ
ναῷ τοῦ Διδυμαίου Ἀπόλλωνος (παρὰ τὴν
Μίλητον) παρατήρησα ἐπίσης κεχαραγμένον
ἐπὶ τῆς ἀνωτάτης βαθμίδος τῆς κλίμακος τῆς
ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ ναοῦ, παρὰ τὸν γω-
νιαῖον κίονα, τὸ ἐν τῷ παρατιθεμένῳ σχήματι
σημεῖον· τὸ χάραγμα ἔχει μῆκος ἀπὸ τῆς
γωνίας τῆς κορυφῆς μέχρι τῆς ὑποτείνουσας
0,041 μ., ἢ δ' ὑποτείνουσα 0,049.

Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι καὶ πάμπολλα ἄλλα τοιοῦτα σημεῖα θὰ εὐρίσκων-
ται ἀλλαχοῦ. Διότι τὰ μαγικά βιβλία τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ βρίθουσιν ὁδηγιῶν
περὶ καλῶς τοῦ σημείου τούτου πρὸς ποικίλαις χρήσεσι, εἴτε ἀπο-
τροπαίου, εἴτε πρὸς ἰασίν καὶ θεραπείαν ἐν περιόπτῳ, εἴτε πρὸς ἀσκήσιν τῆς
δαιμονικῆς ἐπηρείας αὐτοῦ ἐπὶ κακῷ.

Ἡ κυριωτάτη χρῆσις αὐτοῦ εἶναι πρὸς κατασκευήν τῆς σφραγίδος τοῦ
Σολομῶντος, τῆς παρεχούσης εἰς τὸν χάντοχον ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν δαιμονίων. Τὸ
ἀπόκρυφον βιβλίον *Διαθήκη τοῦ Σολομῶντος* ποιεῖται μνείαν ταύτης· «Ἡ δὲ
γλυφὴ τῆς σφραγίδος τοῦ δακτυλίου τῆς πεμφθείσης ἔστι πεντάλφα αὕτη» ⁴⁾.
Ἐν χειρογράφῳ Σολομωνικῇ ὀρίζεται ὡς σφραγὶς Σολομῶντος πεντάγραμμον
μετὰ μαγικῶν ἐπιγραφῶν ⁵⁾. Ἡ αὕτη σφραγὶς λέγεται ὑπὸ τοῦ μαγικοῦ βι-
βλίου καὶ δακτύλιος τῆς τέχνης, ὃν φέρει ὁ μάγος κατὰ τὰς ἐπικλήσεις δαι-
μόνων ἢ ἐν ἄλλαις σπουδαίαις ἐνεργείαις αὐτοῦ, φέρει δ' ἐπὶ τῆς σφενδόνης
τὸ πεντάγραμμον μετὰ 12 ὀνομάτων γεγραμμένων ἐντὸς αὐτοῦ ἢ πέριξ ⁶⁾. Ἐκ

1) Βλ. *Grimm Deutsches Wörterbuch* λ. Drudenfuss καὶ τοὺς αὐτ. ἀναφερομέ-
νους συγγραφεῖς. *Wuttke Deutsch. Volksaberglaube* 3ης ἐκδ. § 244. 246.

2) Ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ 457: βλ. *Fabretti* X, 486. Τὴν παραπομπὴν δὲν ἐξήλεγξα παρα-
λαβὼν ἐκ τοῦ ἀμέσως κατωτέρω ἀναφερομένου συγγράμματος, οὐδ' ἐξήτασα τὸ ζήτημα
περὶ τῆς παρὰ τοῖς παλαιοτέροις Χριστιανοῖς χρήσεως τοῦ συμβόλου.

3) *Revue archéologique* 1860, II, 346.

4) *Διαθήκη τοῦ Σολομῶντος* παρὰ *Migne Patr. gr.* τ. 122 στ. 1317.

5) Κῶδ. Ἐθν. Βιβλιοθ. 1265 τοῦ ΙΕ' ἢ ΙΓ' αἰ. φ. 33 α. Κῶδ. Ἱστορ. καὶ Ἐθνολογ.
Ἑταιρ. τοῦ ΙΗ' αἰ. φ. 32 α.

6) Κῶδ. Ἐθν. Βιβλιοθ. φ. 16 α. Ἱστορ. Ἑταιρ. φ. 21 α.

τῶν ἐλληνικῶν μαγικῶν βιβλίων, ὧν τὴν πρώτην ἀρχὴν καὶ γένεσιν δυνάμεθα νὰ ἀναγάγωμεν μέχρι τῶν μαγικῶν παπύρων ¹⁾, παραλαβόντες ἴσως οἱ Μουσουλμᾶνοι χαράττουσι τὸ πεντάγραμμον ἐπὶ δακτυλίων, οὓς καλοῦσι δακτυλίους Σολομῶντος ²⁾. Καὶ καθόλου καὶ εἰς ἄλλας χρήσεις χαράττουσι τὸ πεντάγραμμον οἱ μουσουλμανικοὶ λαοί, οἷον οἱ Μαροκινοὶ ἐν περιάπτοις ³⁾.

Καὶ ἐν τῇ ἐλληνικῇ δὲ λαῷ εἶναι σφόδρα διαδεδομένη ἡ χρῆσις περιάπτων ἐχόντων τὸ πεντάγραμμα, συνήθως μετ' ἄλλων στοιχείων, σπανιώτερον δὲ μόνον. Οἱ φέροντες περιάπτον μετὰ πεντάλφας πιστεύουσιν ὅτι εἶναι σιδεροκέφαλοι, ἀπηλλαγμένοι δηλαδὴ τοῦ κινδύνου οἰασθῆποτε νόσου. Ἐν Ῥόδῳ αἱ γυναῖκες φοροῦσι τριγωνικὰ περιάπτα ἐξ ἀργύρου, ἐφ' ὧν εἶναι ἐγκεχαραγμένον τὸ πεντάγραμμον. Ἐγγραφόμενον εἰς χάρτην φέρεται ὑπὸ τῶν φορομένων ὅτι πᾶσχουσιν ἐκ μαγικῆς ἐπηρείας (ἀπὸ μάγια). Ἐνιαχοῦ σχῆμα πενταγράμμου, πλασσόμενον ἐκ κηροῦ, τίθεται ἐπὶ τοῦ στόματος τῶν ἐκφερομένων νεκρῶν. Ἀλλαχοῦ θέτουσιν ἐπὶ τοῦ στήθους τοῦ νεκροῦ τεμάχιον κεράμου ἔχον ἐγκεχαραγμένον τὸ πεντάγραμμον. Ἐπὶ χάρτου γραφόμενον πιστεύεται ὅτι ὠφελεῖ μάλιστα ἐπιτιθέμενον ἐπὶ τοῦ πᾶσχοντος ἐξ ἐρυσιπέλατος μέλους τοῦ σώματος καὶ εἰς τὸ πρήξιμον τῶν παρωτίδων (μαγουλήθραις). Ὅμοίως καὶ πρὸς θεραπείαν τῶν πᾶσχόντων ἐκ πυρετῶν πιστεύουσιν ὅτι χρησιμεύει τὸ ἐπὶ χάρτου γεγραμμένον πεντάγραμμον εἶναι δὲ παράδοξος ἡ θεραπευτικὴ χρῆσις αὐτοῦ, διότι καὶ οἱ καὶ τὴν χάρτην ρίπτουσι τὴν τέφραν εἰς ὕδωρ, ὅπερ πίνει ὁ πᾶσχων ⁴⁾. Ἀπανίως χαράσσεται καὶ σήμερον τὸ πεντάγραμμον ἐπὶ ἐπιταμίδιων στηλῶν, ἢ συνήθειαν ἀντιλαμβάνομεν, ὡς ἀνωτέρω ἐρρήθην, καὶ εἰς παλαιότερους χρόνους. Ἐπίσης γράφεται ἐπὶ τῆς θύρας νεοδμήτου οἰκίας, πρὸς ἀποτροπὴν βλαβῶς τῶν κακῶν. Πρὸς κακὴν δ' ἐπήρειαν χαράσσεται ἐπὶ δένδρου, ὅπερ πιστεύεται ὅτι ξηραίνεται. Καὶ ἐν τῇ πλακοστρωσίᾳ ἐνίοτε ἐκκλησιῶν (οἷον ἐν τῇ Μητροπόλει Ἀθηνῶν, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Μεγάλου σπηλαίου) ἀπαντᾷται τὸ πεντάγραμμον ὡς κεντρικὸν κόσμημα.

Αἱ συνήθειαι αὗται καὶ δεισιδαίμονες δοξασίαι τοῦ καθ' ἡμᾶς λαοῦ ἐξηγουῦνται ἐκ τῶν ἐν τοῖς ἐλληνικοῖς μαγικοῖς βιβλίοις ὁδηγιῶν, περὶ ὧν ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος. Αἱ πλεῖστοι δ' ἴσως ἔκπαλαι ἐπιχωριάζουσιν παρὰ τῇ λαῷ παρελήφθησαν ἐκ τῆς ἀπὸ στόματος παραδόσεως εἰς τὰ βιβλία ταῦτα.

Παραδείγματά τινα τῆς χρήσεως τοῦ πενταγράμμου ἐκ τῶν μαγικῶν βιβλίων :

Α'. Πρὸς καιασκευὴν περιάπτων. Τὸ περιάπτον τοῦ προσκαλοῦντος τοὺς δαίμονας μάγου πρέπει νὰ ἔχῃ πεντάγραμμον ἐντὸς κύκλου, γεγραμμένον ἐπὶ

1) Βλ. ὅσα ἔγραψα ἐν Byz. Zeitschrift I, 555 [=ἀνωτέρω σ. 163]].

2) *Reinaud* Description des monuments musulmans du cabinet du duc de Blacas. Par. 1818 τ. II σ. 54—55.

3) Verhandl. d. Berl. Gesellsch. f. Anthropol. 1886 σ. 675.

4) Περὶ τῆς τοιαύτης χρήσεως καὶ τῆς ἐννοίας αὐτῆς βλ. *Pradel* Griechische Gebete, Beschwörungen u. Rezepte. Giessen 1907 σ. 128—9.

περγαμηνῆς κατεσκευασμένης ἐκ δέρματος ἀγεννήτου βοός ¹⁾. Πρέπει δ' οὗτος νὰ φέρῃ χειρόκτια ἔχοντα ἐπιγεγραμμένα τέσσαρα πενταγράμματα ²⁾.

Ἐν τοῖς Ἱατροσοφίαις (ἐγχειριδίοις δημῶδους ἱατρικῆς μετὰ μαγικῶν συνταγῶν) αἱ ὁδηγίαι πρὸς κατασκευὴν περιάπτων συχνότατα ἀναφέρουσι τὴν ἐγγραφὴν ἐν αὐτοῖς ἐνδὲς ἢ δύο ἢ πλείονων πενταγράμμων ³⁾. Ὁμοίως ὁδηγίας περιέχουσι καὶ αἱ Σολομωνικαί.

Β'. Πρὸς εὐδόωσιν ἔργων. Σημείωσις πενταγράμμου ἐν μαγικαῖς εὐχαῖς ⁴⁾.

Πρὸς ἐξόρυξιν θησαυροῦ ὁ μάγος πρέπει νὰ ἔχῃ κηρίον, εἰς τὸ ὅποιον νὰ εἶναι ἐγγεγραμμένον πεντάγραμμον· ἄλλο πεντάγραμμον πρέπει νὰ κρατῇ ὡς φυλακτῆριον ὁ συνοδεύων αὐτὸν παῖς ⁵⁾.

Γ'. Εἰς καταδέσμους. «... καὶ πιάνει βήσαλον (=τεμάχιον κεράμου) ἐλληνικὸν καὶ γράφει πεντάλφαν εἰς τὰς δύο μερεᾶς (=μέρη) καὶ σκύπτει καὶ χώνει τὸ βήσαλον» (ἐκ χειρογράφου τοῦ ΙΓ'—ΙΖ' αἰῶνος ἐν *Vassiliev Anecdota graeco-byzantina* σ. 337). «Ποίησον καὶ κασιτήριον πλάκην καὶ χάραξον ἐν αὐτῇ με τοῦ σιδήρου πάντων σου τῶν ἐχθρῶν τὰ ὀνόματα, εἴτα ἐντύλιξον καὶ σφράγισον μετὰ πέντε ἄλφων ἄνωθεν» (ἐκ χειρογράφου τοῦ ἔτους 1345, αὐτ. σ. 345).

Ἄν ἐπιθυμῇτε καὶ ἄλλα παραδείγματα, προθύμως θέλω σᾶς ἀποστείλῃ.

Ἄξασθε κτλ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

1) Σολομωνική Ἱστορ. καὶ Ἐθνολογ. Ἑταιρ. φ. 17 ε.

2) Αὐτ. φ. 18 α.

3) Βλ. Ν. Γ. Πολίτην ἐν Πανδώρα 1867 τ. ΙΗ' σ. 178 κδ. Βλ. προσέτι τὰ ἐκδοθέντα ἱατροσόφια ὑπὸ *Legrand Bibl. gr. vulg.* τ. ΙΙ.

4) Βλ. *Pradel* ἔνθ. ἀν. σ. 15, 6.

5) Σολομωνική Ἐθν. Βιβλιοθ. φ. 26 ε.